

KMP.571.26.2014.MMa/ST

Trybunał Konstytucyjny

Warszawa

Wniosek

Rzecznika Praw Obywatelskich

Na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.) oraz art. 16 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147, z późn. zm.)

wnoszę o

stwierdzenie niezgodności:

- I. § 32 ust. 4 zdanie pierwsze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz. U. Nr 152, poz. 1494),
 - II. § 30 ust. 3 zdanie pierwsze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493)
- z art. 4 § 1, art. 102 pkt 1 i art. 249 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.), art. 40 w zw. z art. 41 ust. 4 i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Uzasadnienie

W związku z wykonywaniem przez Rzecznika Praw Obywatelskich funkcji Krajowego Mechanizmu Prewencji w rozumieniu Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) ujawniony został problem niezapewnienia tymczasowo aresztowanym i skazanym warunków właściwych do utrzymania należytej higieny osobistej, co ma miejsce poprzez umożliwienie im ciepłej kąpielii (co do zasady) tylko raz w tygodniu.

Podstawą umieszczenia tymczasowo aresztowanych w zakładach karnych i aresztach śledczych są właściwe przepisy kodeksu postępowania karnego, natomiast przepisami na podstawie których wykonywany jest środek zapobiegawczy – tymczasowe aresztowanie są przepisy kodeksu karnego wykonawczego (Rozdział XV. Tymczasowe aresztowanie) i przepisy wykonawcze. Stosownie do treści art. 209 k.k.w. do wykonywania tymczasowego aresztowania stosuje się odpowiednio przepisy odnoszące się do wykonywania kary pozbawienia wolności, ze zmianami wynikającymi z przepisów rozdziału XV. W myśl art. 208 § 2 k.k.w. *tymczasowe aresztowanie wykonuje się w aresztach śledczych*. Z kolei art. 208 § 3 zdanie pierwsze k.k.w. stanowi, że *areszty śledcze mogą być tworzone jako samodzielne areszty lub jako wyodrębnione oddziały zakładów karnych*.

Wykonanie kary pozbawienia wolności następuje w myśl przepisów kodeksu karnego wykonawczego (Rozdział X) i na podstawie przepisów wykonawczych.

Kwestionowane we wniosku przepisy określają warunki korzystania przez tymczasowo aresztowanych i skazanych mężczyzn z ciepłej kąpielii. Zgodnie z § 32 ust. 4 zdanie pierwsze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania [dalej: rozporządzenie w sprawie wykonywania TA] *tymczasowo aresztowany korzysta co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpielii*. Analogiczny przepis znajduje się w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności [dalej:

rozporządzenie w sprawie wykonywania k.p.w.], § 30 ust. 3 zdanie pierwsze stanowi, że *skazany korzysta co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpeli.*

Przeprowadzona w tym zakresie analiza przepisów prowadzi do wniosku, że dookreślenie „prawa do właściwych ze względu na zachowanie zdrowia warunków higieny” w zakładach karnych i aresztach śledczych nastąpiło na poziomie ww. rozporządzeń bez umocowania ustawowego.

Zgodnie z art. 102 pkt 1 k.k.w. skazany ma prawo w szczególności do odpowiedniego ze względu na zachowanie zdrowia wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny. Ustawodawca wprowadził zatem dwa autonomiczne pojęcia „warunków bytowych” i „warunków higieny”. Skazany (tymczasowo aresztowany) ma więc ze względu na zachowanie zdrowia prawo do odpowiednich warunków bytowych oraz prawo do odpowiednich warunków higieny.

Z punktu widzenia zakresu niniejszego wniosku istotne znaczenie ma to, że w pojęciu „warunków bytowych” mieszczą się regulacje dotyczące wyposażenia cel mieszkalnych i innych pomieszczeń zakładów karnych i aresztów śledczych m.in. w urządzenia kąpielowe i urządzenia sanitarne. Z kolei sama ciepła kąpiel jako czynność higieniczna z pewnością mieści się w pojęciu „warunków higieny”, do których skazany (tymczasowo aresztowany) ma prawo z mocy art. 102 pkt 1 k.k.w. Przy czym warunki tej higieny muszą być odpowiednie ze względu na zachowanie zdrowia.

Zaskarżone przepisy zostały wydane na podstawie upoważnienia ustawowego zawartego w art. 249 § 1 k.k.w. Zgodnie z treścią tego upoważnienia Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia regulamin organizacyjno-porządkowy wykonywania kary pozbawienia wolności i regulamin organizacyjno-porządkowy wykonywania tymczasowego aresztowania, uwzględniając w szczególności organizację przyjęć do zakładów karnych i aresztów śledczych i zasady rozmieszczenia osadzonych w celach mieszkalnych, porządek wewnętrzny zakładów karnych i aresztów śledczych, warunki opieki zdrowotnej i bytowej w zakładach karnych i aresztach śledczych, a także zagadnienia związane z przygotowaniem skazanych i tymczasowo aresztowanych do ich zwolnienia z zakładu karnego i aresztu śledczego. Zakres przedmiotowy aktu wykonawczego do ustawy wydawanego przez Ministra Sprawiedliwości obejmuje więc

wyłącznie regulacje organizacyjno-porządkowe. Wydając te regulacje Minister Sprawiedliwości powinien uwzględnić organizację przyjęć do zakładów karnych i aresztów śledczych, zasady rozmieszczenia osadzonych w celach mieszkalnych, porządek wewnętrzny zakładów karnych i aresztów śledczych, warunki opieki zdrowotnej i bytowej w zakładach karnych i aresztach śledczych jak również zagadnienia związane z przygotowaniem skazanych i tymczasowo aresztowanych do ich zwolnienia.

Już sama konstrukcja upoważnienia zawartego w art. 249 § 1 k.k.w. budzi wątpliwości z punktu widzenia standardu konstytucyjnego zawartego w art. 92 ust. 1 Konstytucji RP. Określając wytyczne, którymi powinien kierować się organ wydający rozporządzenie, ustawodawca posłużył się bowiem zwrotem „w szczególności”. Oznacza to, że organ wydający rozporządzenie może kierować się także innymi, bliżej niesprecyzowanymi kryteriami.

Z punktu widzenia przedmiotu zaskarżenia najistotniejsze jest jednak to, że upoważnienie zawarte w art. 249 § 1 k.k.w. nie zawierało umocowania dla Ministra Sprawiedliwości do wprowadzenia w rozporządzeniu regulacji będących konkretyzacją wynikającego z art. 102 pkt 1 k.k.w. prawa skazanego (tymczasowo aresztowanego) do odpowiednich warunków higieny. Jak już bowiem wskazano, zakres regulacji na poziomie rozporządzenia obejmuje wyłącznie sprawy o charakterze organizacyjno-porządkowym. Nie obejmuje on natomiast doprecyzowania na tym poziomie, jakie warunki higieny uważa organ wydający rozporządzenie za odpowiednie. Również wśród wytycznych zawartych w art. 249 § 1 k.k.w. brak jest wytycznych odnoszących się do warunków higieny. Ustawodawca odwołał się wyłącznie do tego, że wydając rozporządzenie Minister Sprawiedliwości powinien uwzględnić warunki opieki zdrowotnej i bytowej. Jednak – na co już zwrócono uwagę – warunki te nie są tożsame z warunkami higieny. Ponadto warunki bytowe skazanych i tymczasowo aresztowanych zostały określone w wydanym na podstawie art. 249 § 3 pkt 2 k.k.w. rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 186, poz. 1820). Natomiast warunki opieki zdrowotnej określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie udzielania świadczeń zdrowotnych przez podmioty lecznicze dla osób pozbawionych wolności (Dz. U. poz. 738) wydane na podstawie art. 115 § 9 k.k.w.

Przedstawione powyżej uwagi prowadzą do wniosku, że § 30 ust. 3 zd. pierwsze rozporządzenia w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz § 32 ust. 4 zd. pierwsze rozporządzenia w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania wydane zostały z przekroczeniem granic upoważnienia ustawowego zawartego w art. 249 § 1 k.k.w.

W kwestionowanych przepisach rozporządzeń został ustalony minimalny standard w zakresie utrzymania higieny osobistej osób pozbawionych wolności. Skazany (tymczasowo aresztowany) korzysta co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpieli. Standard ten może oczywiście zostać podwyższony, jednak wszelkie decyzje w tym zakresie zostały przez normodawcę pozostawione całkowicie administracji więziennej. Może ona więc postępować dowolnie, granicę tej dowolności wyznacza wyłącznie minimalny standard wynikający z kwestionowanych przepisów.

Wskazany powyżej minimalny standard dotyczący korzystania z ciepłej kąpieli powinien zostać oceniony na tle gwarancji ustawowych dotyczących prawa skazanego (tymczasowo aresztowanego) do odpowiednich warunków higieny oraz na tle konstytucyjnych gwarancji dotyczących zakazu poniżającego traktowania oraz nakazu humanitarnego traktowania.

Mając na uwadze bogaty dorobek orzecniczy Trybunału Konstytucyjnego w zakresie konstrukcji upoważnień ustawowych stwierdzić należy za wyrokiem z dnia 26 maja 2009 r. (P 58/07), iż istota rozwiązania przyjętego w art. 92 ust. 1 Konstytucji polega więc na tym, że wszystkie podstawowe kwestie dotyczące przyszłej regulacji powinny być przesądzone w akcie delegującym, czyli w ustawie.

Zakres przedmiotowy rozporządzenia nie może być rozszerzany w drodze wykładni funkcjonalnej. Brak stanowiska ustawodawcy musi być interpretowany jako nieudzielenie kompetencji normodawczej (wyroki z: 8 października 2002 r., K 36/00; 14 października 2002 r., U 4/01; 11 lutego 2003 r., P 12/02; 10 grudnia 2003 r., K 49/01; 12 maja 2004 r., U 1/04; 29 czerwca 2004 r., U 1/03; 26 lipca 2004 r., U 16/02; postanowienia z: 31 stycznia 2007 r., S 1/07; 6 maja 2009 r., U 2/08)¹.

Z kolei w innych orzeczeniach Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że warunkiem konstytucyjności rozporządzenia jest jego zgodność nie tylko z przepisami ustawy, w której

¹ Proces prawotwórczy w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2013, s. 162-163.

ma podstawę, lecz także ze wszystkimi innymi aktami ustawodawczymi regulującymi bezpośrednio lub pośrednio zawartą w nim materię. Rozporządzenie swoją regulacją ma wykonywać ustawę, a zatem konkretyzować jej przepisy a nie uzupełniać ją w sposób samoistny, regulując kwestie pominięte przez ustawodawcę (postanowienie z 30 sierpnia 1988 r., Uw 6/88 i wyroki z: 29 czerwca 2004 r., U 1/03; 26 lipca 2004 r., U 16/02; 31 marca 2009 r., K 28/08 i 16 listopada 2009 r., U 1/09)².

Przepisy § 32 ust. 4 zdanie pierwsze rozporządzenia w sprawie wykonywania TA i § 30 ust. 3 zdanie pierwsze rozporządzenia w sprawie wykonywania k.p.w. określając częstotliwość kąpieeli osadzonych *de facto* uzupełniają ustawę, albowiem kwestię odpowiednich warunków higieny nie regulują inne przepisy.

W tej sytuacji należy stwierdzić, iż ustalają one minimalny standard w zakresie utrzymania higieny osobistej osób pozbawionych wolności. Standard jednej kąpieeli mężczyzn nie może być oceniony jako odpowiedni do zachowania zdrowia. Nadto, narusza on również przepis art. 4 § 1 k.k.w., a także z art. 40 w zw. z art. 41 ust. 4 Konstytucji RP.

Zasadę humanitarnego traktowania osób pozbawionych wolności wyrażają art. 40 i art. 41 ust. 4 Konstytucji RP, które stanowią, że *nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych oraz, że każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny.*

Jak dostrzeżono w doktrynie „wymóg traktowania «humanitarnego» obejmuje coś więcej niż tylko zakaz stosowania tortur i zakaz okrutnego, nieludzkiego (choć językowo termin ten oznacza to samo, co termin «niehumanitarny») i poniżającego z art. 40, jest to termin o najszerszym zakresie. Traktowanie humanitarne to takie obchodzenie się z osobą pozbawioną wolności, które uwzględnia i respektuje pewne minimalne potrzeby każdego człowieka, odnosząc je do przeciętnych standardów danego społeczeństwa”³.

Przepisy kodeksu karnego wykonawczego, w tym art. 4 § 1 k.k.w. potwierdza wyżej wymienione zasady określone w przepisach Konstytucji RP. Z kolei art. 102 pkt 1 k.k.w. akcentując prawa skazanego (w oparciu o art. 209 k.k.w. także tymczasowo aresztowanego) wskazuje normę kierunkową co do, z jednej strony prawa osoby pozbawionej wolności,

² Proces prawotwórczy w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2013, s. 164.

³ P. Sarnecki, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2003, s. 8.

z drugiej obowiązku wykonujących karę pozbawienia wolności do zapewnienia warunków higieny, które będą odpowiednie do zachowania zdrowia.

Art. 102 pkt 1 k.k.w. stanowi o prawie skazanego (w oparciu o art. 209 k.k.w. także tymczasowo aresztowanego) do odpowiednich ze względu na zachowanie zdrowia warunków bytowych i odpowiednich warunków higieny. Zaskarżone przepisy nie gwarantują - w ocenie Rzecznika - realizacji prawa do odpowiednich warunków higieny. W konsekwencji są one niezgodne z art. 102 pkt 1 k.k.w.

§ 32 ust. 4 zdanie pierwsze rozporządzenia w sprawie wykonywania TA i § 30 ust. 3 zdanie pierwsze rozporządzenia w sprawie wykonywania k.p.w. określają minimalny standard prawa do odpowiednich ze względu na zachowanie zdrowia warunków higieny. Celem regulacji - jak należy sądzić - było ograniczenie wydatków ponoszonych w związku z organizacją ciepłej kąpeli. Chodzi tu nie tylko o wydatki na wodę i energię w celu jej podgrzania, ale także o wydatki związane z organizacją tych kąpeli i dostosowaniem jednostek penitencjarnych pod względem logistycznym. Ponadto ich zamierzeniem było również, umożliwienie jednostkom Służby Więziennej elastycznego dostosowania możliwości realizacji kąpeli do warunków panujących w placówce. O ile ten drugi cel został osiągnięty, o tyle pierwszy jest dyskusyjny albowiem osadzeni w jednostkach penitencjarnych podgrzewają wodę przy użyciu czajników i grzałek w celach mieszkalnych i w kącikach sanitarnych dokonują kąpeli polewając się wodą. Takie działania faktycznie nie przynoszą oszczędności, gdyż osadzeni zużywają podobną albo i większą ilość wody (nowoczesne urządzenia tzw. perlatory w łaźniach ograniczają ilość zużywanej podczas kąpeli wody), zużywają bardzo dużo energii do podgrzania wody, a ponadto przez mycie się poprzez polewanie z góry wodą, powodują dewastację kącików sanitarnych w których się myją, jak też dokonują zalania pomieszczeń usytuowanych niżej.

W tej sytuacji stwierdzić należy, iż kwestionowane regulacje nie tylko obarczone są wadami konstytucyjnymi wskazanymi we wniosku, ale także nie przynoszą faktycznie oczekiwanych oszczędności co do zużycia wody i energii elektrycznej. Jak bowiem zauważono wyżej, jednostki penitencjarne ponoszą koszty tożsame, a może i większe związane z potrzebą dokonywania częstszych remontów kącików sanitarnych wskutek wprowadzenia ograniczeń w korzystaniu z ciepłej kąpeli. Na fakt, iż wprowadzenie

dodatkowej kąpielii powoduje oszczędności, wskazuje wyciąg z odprawy kierownictwa Zakładu Karnego Nr 1 w Strzelcach Opolskich (załącznik).

Poza wszelką dyskusją pozostaje, iż państwo działając w ramach tzw. *imperium* i wykonując karę pozbawienia wolności/tymczasowe aresztowanie, musi dbać o to by były one wykonywane humanitarne, o czym stanowią przytaczane wcześniej przepisy. Zapewnienie osadzonym kąpielii tylko raz w tygodniu zgodnie z regulacjami międzynarodowymi, ale także zgodnie z przyjętą w danym kraju normą kulturową i społeczną nie może być uznane za traktowanie w pełni humanitarne.

Wizytacje przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji prowadzone systematycznie od 2008 r. wskazują, iż w aresztach śledczych i zakładach karnych umożliwia się skazanym i tymczasowo aresztowanym mężczyznom dostęp tylko do jednej ciepłej kąpielii w tygodniu. Wskazane zagadnienie było m.in. sygnalizowane w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich⁴, Raportach Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2012 i 2013⁵, jak i korespondencji z Ministrem Sprawiedliwości⁶.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji stale zalecają wprowadzenie dodatkowej kąpielii dla skazanych mężczyzn, tak by spełnić minimalne wymagania zawarte w normach międzynarodowych. Spośród wizytowanych w latach 2008-2013 jednostek penitencjarnych (135 wizytacji zakładów karnych i aresztów śledczych oraz 4 wizytacje oddziałów zewnętrznych) na 156 istniejących w całej Polsce, tylko w jednej z nich kąpiel osadzonych mężczyzn odbywała się dwukrotnie w ciągu tygodnia (Zakład Karny Nr 1 w Strzelcach Opolskich). Także w jednej z wizytowanych placówek wprowadzono zalecenie przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji umożliwiając drugą kąpiel dla osadzonych mężczyzn (Zakład Karny w Medyce). W 2014 r. nastąpił pewien przełom w działaniach Służby Więziennej, tj. Z-ca Dyrektora Generalny Służby Więziennej pismem z dnia 12 maja 2014 r. polecił Dyrektorom Okręgowym Służby Więziennej wprowadzenie drugiej kąpielii w tygodniu dla osadzonych. Jednak już z treści jego pisma wynika, iż

⁴ Wystąpienie z dnia 08.12.2011 r.; RPO-641650-II-702/10/JN.

⁵ Biuletyn RPO 2012, Nr 5, s. 51; Biuletyn RPO 2013, Nr 5, s. 30-31.

⁶ <http://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Korespondencja%20z%20Ministerstwem%20Sprawiedliwosci%20w%20zwi%20zku%20z%20zaleceniami%20zawartymi%20w%20Raporcie%20KMP%20za%202011%20r.pdf>
<http://www.rpo.gov.pl/pl/content/raport-rpo-z-dzia%C5%82alno%C5%9Bci-w-polsce-kmp-w-roku-2012-0>

w kilkunastu jednostkach Służby Więziennej brak jest technicznych możliwości wprowadzenia drugiej kąpieli dla osadzonych (załącznik).

Trzeba zauważyć, iż zgodnie z Regułą 19.4 Europejskich Reguł Więziennych *udostępnia się odpowiednie pomieszczenia, tak aby każdy więzień mógł wykąpać się lub wziąć prysznic w temperaturze stosownej do klimatu, jeśli możliwe codziennie, lecz przynajmniej dwa razy w tygodniu (lub w razie potrzeby częściej) w interesie ogólnej higieny.*

Również Europejski Trybunał Praw Człowieka w sprawie Ananyev i inni przeciwko Rosji zauważył, że *prawdziwie ludzkie środowisko nie jest możliwe bez łatwego dostępu do toalety czy możliwości utrzymania swego ciała w czystości. Trybunał często stwierdzał, że czas na wzięcie prysznica zwykle przyznawany więźniom w aresztach śledczych w Rosji był ograniczony do 15 – 20 minut raz w tygodniu. Był więc oczywiście niewystarczający do zachowania właściwej higieny ciała* [orzeczenie w trybie wyroku pilotażowego – 10 stycznia 2012 r., Izba (Sekcja I), skargi nr 42525/07 i 60800/08].

Z kolei w sprawie *DG przeciw Polsce* (skarga nr 45705/07) Trybunał zwrócił uwagę na konieczność zapewniania niektórym grupom osadzonych, nieograniczonego dostępu do prysznica⁷.

Normy dotyczące kąpieli osób pozbawionych wolności są różne w państwa europejskich. Niemniej jednak za Raportem Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka pt. *Raport – Higiena w Zakładach Karnych w poszczególnych państwach europejskich*⁸ wskazać należy, iż w Portugalii „ustawa gwarantuje przynajmniej jeden prysznic dziennie”, we Francji „więźniowie [...] powinni mieć prawo do prysznica trzy razy w tygodniu oraz za każdym razem po ćwiczeniach sportowych, pracy i innych zajęciach”, w Grecji „w nowszych więzieniach w każdej celi znajduje się prysznic. W starszych - jest wspólny prysznic, do którego więźniowie mają ciągły dostęp”, we Włoszech „w rzeczywistości więźniowie mogą korzystać z prysznica dwa lub trzy razy w tygodniu”. Najlepsza sytuacja w tej mierze występuje w Hiszpanii gdzie „nie ma limitu dostępności do prysznica. Więźniowie mogą z niego korzystać wielokrotnie w ciągu dnia”. Spoza państw europejskich wspomniany raport opisuje także sytuację w Stanach Zjednoczonych Ameryki gdzie „zgodnie z ogólną

⁷ [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-125020#{"itemid":\["001-125020"\]}†](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-125020#{)

⁸ <http://www.hfpr.pl/higiena-w-zakladach-karnych-w-poszczegolnych-panstwach-europejskich-raport-hfpr/>

zasadą mają prawo do prysznica codziennie. Ta ogólna reguła nie dotyczy więźniów szczególnie niebezpiecznych, osadzonych w więzieniach o podwyższonym rygorze dla których prysznic przewidziany jest trzy razy w tygodniu. Takie regulacje istnieją zarówno na poziomie federalnym, jak i stanowym i wymuszone są 8 Poprawką do Konstytucji Stanów Zjednoczonych, która zabrania okrutnego lub wymyślnego karania”.

W doktrynie zauważono, iż „powszechnie uznaje się, że humanitarne traktowanie skazanych oznacza postępowanie respektujące minimalne potrzeby każdego człowieka określone przez odniesienie do przeciętnych standardów, przeciętnego poziomu życia w danym społeczeństwie. Rzecz jednak w tym, że ocena tego, co jest humanitarne lub niehumanitarne, wobec nieostrego wyznaczenia pojęcia «godność ludzka», jest bardziej intuicyjna i emocjonalna niż zobiektywizowana. Trudno jednoznacznie określić zakres potrzeb człowieka, których zaspokojenia wymaga nakaz humanitaryzmu. Może chodzić o potrzeby bytowe, ale również o akceptowane potrzeby w sferze duchowej, obejmujące m.in. wolność wyboru postępowania (wolność od przymusu i swobodę korzystania z przysługujących praw. W kodeksie karnym wykonawczym znajduje się szereg przepisów, w których zawarte są przejawy humanitaryzmu”⁹.

Mając na uwadze standardy międzynarodowe oraz ustawodawstwa innych państw, stwierdzić trzeba, iż możliwość kąpieli raz w tygodniu jest niewystarczająca do utrzymania należytej higieny, ponadto nie może być uznane za traktowanie humanitarne, jeżeli nawet odniesiemy to do przeciętnego poziomu życia w polskim społeczeństwie.

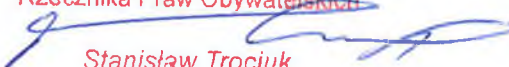
Takie stanowisko zostało także przedstawione przez Dyrektora Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny w piśmie z dnia 10 września 2013 r. (D-072-232/13). Wskazano w nim, że „Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, wyraża opinię w pełni popierającą stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich, wyrażone w cytowanym piśmie [KMP-074/3/2013 - załącznik], w tym propozycję dwóch lub więcej – w zależności od warunków organizacyjnych i technicznych – dostępu do ciepłej wody i korzystania z pryszniców przez skazanych lub tymczasowo aresztowanych z utrzymaniem dotychczasowych reguł dotyczących kobiet i osób chorych” (załącznik).

⁹ A. Tomporek, *Humanitaryzm w postępowaniu karnym wykonawczym* (w:) S. Leleńtal, G.B. Szczygiel (red.), *X lat obowiązywania kodeksu karnego wykonawczego*, Wyd. Temida2, s. 296.

Reasumując, zaskarżone przepisy są niezgodne z art. 4 § 1, art. 102 pkt 1 k.k.w. i art. 249 § 1 oraz art. 40 w zw. z art. 41 ust. 4 i art. 92 ust. 1 zd. 1 Konstytucji RP.

Mając na uwadze powyższe, wnoszę jak na wstępie.

Załącznik 4

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich